

YTTRANDE

Caroline Swahn
Ulrika Whiss

2026-09-23

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sl@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning (SOU 2026:19, S2026/00499)

Dnr: RÖ 2026/6346

Region Östergötland har beretts möjlighet att yttra sig över remissen ”Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning.” Regionen välkomnar och är överlag positiv till utredningens förslag som syftar till att motverka felaktiga läkemedelsförskrivningar och förhindra välfärdsbrott. Regionen ser positivt på att utredningen föreslår ökad tillgång till data samt tydligare ansvar och kraftfullare tillsynsmöjligheter för Inspektionen för vård och omsorg (IVO), Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) samt regionerna. Region Östergötland bedömer att detta kan stärka förutsättningarna för ett mer proaktivt och riskbaserat tillsynsarbete där analyser av mönster i data i större utsträckning kan ligga till grund för tillsynsinsatser. Det är positivt att uppföljning och tillsyn i ökad grad kan baseras på systematiska analyser och inte enbart på anmälningar eller enstaka signaler. Nedan följer ytterligare synpunkter från regionen på delar av förslagen.

IVO:s tillsyn och tillgång till uppgifter

Även om IVO redan idag ansvarar för tillsyn över förskrivningar som belastar läkemedelsförmånerna bedömer utredningen att IVO behöver få tillgång till fler uppgifter för att kunna fullgöra sitt uppdrag. Därför föreslås att E-hälsomyndigheten ska lämna ut ytterligare uppgifter än idag. Regionen välkomnar detta samt samarbetet över myndighetsgränserna för att motverka felaktiga förskrivningar och brott.

Region Östergötland delar utredningens slutsats om att det är negativt att Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN) sällan fattar interimistiska beslut, inför slutgiltigt beslut, om att begränsa förskrivningsrätten för yrkesutövare. Utredningens förslag om att IVO tillfälligt ska kunna återkalla en yrkesutövares legitimation eller begränsa behörigheten att förskriva läkemedel välkomnas därför. Förslaget att sänka beviskraven för att fatta beslut framstår som rimligt, men det är viktigt att en sådan förändring följs upp. Det är enligt regionen också viktigt att IVO effektiviserar sitt arbete eller tillskjuts resurser för att kunna hålla korta handläggningstider. I dagsläget riskerar förskrivare

YTTRANDE

Caroline Swahn

2026-09-23

Ulrika Whiss

och patienter att hamna i kläm och patienter att utsättas för säkerhetsrisker då handläggningstiderna hos både HSAN och IVO kan pågå i flera år. Att det dessutom kan påverka möjligheterna till exempelvis välfärdsbrott är olyckligt och regionen anser att det är bra att även de möjligheterna kan minska genom andra mer effektiva sätt att handlägga ärenden. Region Östergötland anser att det är viktigt att uppföljning och vid behov åtgärder sker kring handläggningstider efter att nya arbetssätt introducerats.

Utökade möjligheter för IVO att ingripa vid tillsyn av förskrivare

Förslaget om att möjligheten att dra in eller begränsa förskrivningsrätten bör omfatta alla yrkeskategorier samt alla läkemedel bejakas av Region Östergötland. Utredningen lyfter att förskrivningsrätten ska kunna begränsas i olika omfattning och att den ska stå i proportion till överträdelsen. Detta framstår delvis som rimligt, men samtidigt anser regionen att det är viktigt att förskrivningsrätten dras in för alla läkemedel när förskrivare missbrukar sin ställning. Regionen ser även utmaningar i hur en eventuell begränsning ska kunna hanteras och säkerställas vid expediering på öppenvårdsapotek.

TLV:s tillsyn och tillgång till uppgifter

För att TLV ska kunna utföra sitt fulla uppdrag kring tillsyn av läkemedelsförmånslagen föreslås att E-hälsomyndigheten ska lämna ut fler uppgifter än idag. Region Östergötland ser mycket positivt på att data lämnas ut så att TLV ska kunna följa upp och utvärdera sina subventionsbeslut samt att det i uppgifterna ska framgå vilken vara som är förskriven samt ordinationsorsak. På senare år har det uppmärksamats att vissa förskrivare skriver ut läkemedel som extempore utan att det är medicinskt motiverat för att dessa då per automatik ingår i läkemedelsförmånerna. Att utredningen föreslår att apotek som tillverkar extemporeläkemedel blir skyldiga att lämna uppgifter om det till TLV välkomnas av regionen.

Regionernas tillgång till uppgifter

Precis som att IVO och TLV behöver mer uppgifter från E-hälsomyndigheten för att kunna bedriva tillsyn anser utredningen att regionerna har behov av ytterligare data. Det är enligt Region Östergötland positivt om regionerna kan få fler uppgifter för att kunna upptäcka fel och även få möjlighet att lättare kunna granska ersättningsanspråk som kommer från öppenvårdsapotek. Att det även föreslås att E-hälsomyndigheten ska kunna lämna ut uppgifter om förskrivare samt ge regionerna möjlighet att koppla förskrivningar till expedieringar per öppenvårdsapotek är positivt.

Region Östergötland vill understryka vikten av att regionerna även framåt ges möjlighet att följa upp samtliga uthämtade recept oavsett förmånstyp för att säkerställa en heltäckande uppföljning.

Utredningen bedömer att förbättrad tillsyn och uppföljning kan leda till minskade kostnader för läkemedelsförmånerna. Om kostnaderna minskar blir statsbidraget för

YTTRANDE

Caroline Swahn

2026-09-23

Ulrika Whiss

läkemedelsförmåner till regionerna lägre. Det innebär att resurser inte automatiskt tillförs regionerna för att exempelvis kunna användas till nyanställningar av viktiga funktioner för att kunna stärka tillsyn och uppföljning.

Idag kan verksamhetschefer följa sina medarbetares förskrivningar via en informationstjänst hos E-hälsomyndigheten, men bara förskrivare som förskrivit mer än 50 recept per år. Utredningen föreslår att verksamheter framåt ska få uppgifter om alla förskrivningar inom dennes ansvarsområde. Det är enligt regionen en bra förändring för att ytterligare stärka möjligheterna att kunna hitta felaktigheter som begåtts.

Arbetsplatskoder

Det föreslås av utredningen att termen arbetsplatskod byts ut till förmånskod. Detta för att även de som inte tjänstgör vid en arbetsplats, exempelvis pensionärer, idag kan få en arbetsplatskod. Förslaget ska enligt utredningen dock inte påverka syftet med koderna. Region Östergötland bejakar förslaget om namnbytet. Samtidigt väcker det frågor om ändringen även är avsedd att inkludera förskrivningar som inte omfattas av läkemedelsförmåner. Det gäller särskilt om namnbytet ska bidra till att tydliggöra när en kostnad har rätt att belasta det offentliga.

Region Östergötland anser att införandet av förmånskod bör kombineras med ett tydligt ställningstagande om att koden endast ska användas för läkemedelsförskrivningar och inte som krav för behörighet eller inloggning i olika systemstöd. Upprättande av arbetsplatskod till verksamheter där ingen läkemedelsförskrivning sker är enligt regionen ologiskt och olämpligt.

I utredningen föreslås att det som i praktiken redan idag gäller vid tilldelning av koder från regionerna regleras i lag. Det innebär krav på att förmånskoder ska tilldelas fysiska personer som är behöriga att förskriva och är folkbokförda i regionens område samt till vårdgivare för den hälso- och sjukvård som bedrivs inom regionens område. Region Östergötland välkomnar förslaget om att regionen ska kunna återkalla koder om dessa förutsättningar inte är uppfyllda. Regionen ser dock med viss oro på att felaktig förskrivning kan fortgå under en längre tid med anledning av långa handläggningstider hos IVO och HSAN, vilket kan leda till patientsäkerhetsrisker eller ekonomiska konsekvenser i avvaktan på beslut från berörda myndigheter.

Utredningen bedömer vidare att Regeringen bör ge E-hälsomyndigheten i uppdrag att utreda möjligheten att koppla förskrivarkod till en eller flera förmånskoder. Detta för att förhindra att förskrivare använder koder som inte tilldelats förskrivaren. Region Östergötland med flera regioner har uppmärksammat att förskrivare som inte ens befinner sig i Sverige kan förskriva läkemedel med regionens nuvarande arbetsplatskoder. Regionen välkomnar därför förslaget om att koppla ihop förskrivarkoder med förmånskoder. Det kommer dock både vid upprättandet av detta samt löpande kräva omfattande förvaltning.

YTTRANDE

Caroline Swahn

2026-09-23

Ulrika Whiss

Ytterligare förslag kopplat till koderna handlar om att utredningen anser att Regeringen bör ge E-hälsomyndigheten i uppdrag att utveckla och modernisera arbetsplatskodsregistret. Region Östergötland anser att detta är viktigt och delar bilden av att det bör göras i samråd med regionerna.

Samverkan för att förbättra tillsyn och uppföljning

Region Östergötland ser förslaget om att Regeringen bör ge Läke-medelsverket, IVO och TLV i uppdrag att skapa en samverkansstruktur som mycket viktig. Syftet ska vara att utveckla uppföljning och tillsyn av läke-medelsförskrivning och av apoteksmarknaden. Det är enligt regionen även viktigt att regionerna kan involveras i en sådan samverkansstruktur samt att ansvarsfördelningen mellan myndigheter och regioner tydliggörs. Samverkan kan exempelvis handla om en gemensam lägesbild, delning av data samt gemensamt framtagna indikatorer.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Utredningen föreslår att lagändringar och övriga författningsändringar ska träda i kraft den 1 juli 2027. Region Östergötland ser det som positivt att dessa hanteras skyndsamt.

Konsekvenser av utredningens förslag

Utredningen menar att förslagen i huvudsak inte innebär förändrade uppdrag för myndigheter och regioner samt att de därför innebär små kostnader för dessa. Region Östergötland delar inte denna bedömning då det krävs utökade resurser för att utföra granskning, uppföljning och analys för att identifiera felaktigheter och misstänkta oegentligheter. Förutom möjlighet till systemstöd krävs många olika funktioners kunskap såsom till exempel farmaceutisk, medicinsk, juridisk, analytisk och ekonomisk kompetens.

Övrigt

Förslagen i utredningen kan stärka spårbarheten i läke-medelskedjan på system- och aktörsnivå vilket Region Östergötland anser är positivt. Förslagen möjliggör dock inte en fullständig spårbarhet av enskilda personers agerande exempelvis professionen farmaceuter. Regionen vill lyfta att det är viktigt att kunna spåra enskilda farmaceuters insatser vid expediering i apoteksledet. Det kan till exempel handla om potentiellt felaktig hantering av läke-medelsförmåner.

Region Östergötland anser det viktigt att förslagen som ges i syfte att motverka förskrivningar som felaktigt belastar läke-medelsförmåner följs upp. Regionen delar utredningens synpunkt att om de inte ger önskad effekt bör Regeringen ta initiativ till att göra en mer grundläggande översyn av systemet med läke-medelsförmåner och kommande förmånskoder.

YTTRANDE

Caroline Swahn
Ulrika Whiss

2026-09-23

Marie Morell
Regionstyrelsens ordförande

Mikael Borin
Regiondirektör